

KESKKONNAMINISTEERIUM

Jäätmeseaduse sisu ja nõuded: reoveesete ja biolagunevad jätmed põllumajanduse kontekstis

Kristel Murumaa
Keskkonnaministeerium
Keskkonnakorralduse osakonna peaspetsialist

19.03.2019

Jäätmeseaduse kohaldamisala

- Sätestab jäätmehoolduse korralduse, nõuded jäätmete tekke ning jäätmetest tuleneva tervise- ja keskkonnaohu vältimiseks, samuti vastutuse kehtestatud nõuete rikkumise eest.
- Jäätmeseaduse reguleerimisalasse ei kuulu:
 - Loomade väljaheited, põhk ega muud loodusomased mitteohtlikud põllumajandustootmisest või metsandusest pärinevad materjalid, mida kasutatakse põllumajanduses, metsanduses või biomassist energia tootmiseks menetluste või meetoditega, mis ei kahjusta keskkonda ega ohusta inimese tervist.
 - Osas, mis on reguleeritud teiste seadustega või Euroopa Liidu määrustega, reovesi ja koos reoveega käitlemisele kuuluvad või keskkonda heidetavad jäätmed (v.a reovee käitlemise tulemusel tekkivad jäätmed).
 - Osas, mis on reguleeritud teiste seadustega või Euroopa Liidu määrustega, loomsete kõrvalsaaduste ja nendest saadud toodete käitlemine (v.a juhul, kui neid põletatakse, ladestatakse või kasutatakse biogaasi või komposti tootmisel).

Biolagunevad jäätmed

§ 5. Biolagunevad jäätmed

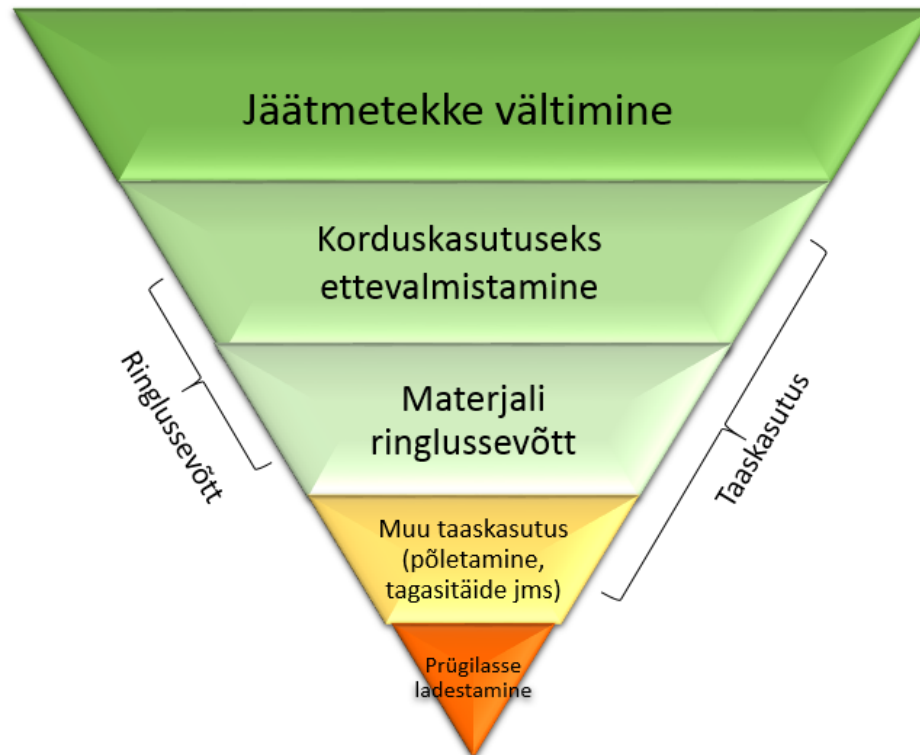
Biolagunevad jäätmed on anaeroobselt või aeroobselt lagunevad jäätmed, nagu toidujäätmed, paber ja papp.

§ 5¹. Biojätmed

Biojätmed on järgmised biolagunevad jäätmed:

- 1) aia- ja haljastujäätmed;
- 2) kodumajapidamises, jaemüügikohas ja toitlustusasutuses tekkinud toidu- ja köögijäätmed;
- 3) toiduainetööstuses tekkinud jäätmed, mis on oma koostise ja olemuse poolest samalaadsed käesoleva paragrahvi punktis 2 nimetatud jäätmetega.

Jäätmehierarhia

Allikas: <https://www.envir.ee/et/jaatmed>

Jäätmed tooteks

Jäätmete lakkamine

Jäätmete lakkamine
(kitsamas tähenduses)
(Dir 2008/98 Art 6)

EL õigusaktid

KKM määrused

Ringlussevõtt

Tootestandardid

Eesti õigusaktid

Algsete omadustega materjal

~~Kütusena kasutamine
Käevõõnete täitmine~~

Allikas: <https://www.envir.ee/et/jaatmete-lakkamine>

Jäätmeseaduse § 2¹

- Jäätmed lakkavad olemast jäätmed, kui need on läbinud taaskasutamistoimingu, kaasa arvatud ringlussevõtt, ning vastavad kriteeriumidele, mis töötatakse välja kooskõlas järgmiste tingimustega:
 - 1) asja kasutatakse tavapäraselt teatud kindlal eesmärgil;
 - 2) asjal on turg või asja järele on nõudlus;
 - 3) asi vastab konkreetseks otstarbeks ettenähtud tehnilistele nõuetele, õigusnormidele ja tootestandarditele;
 - 4) asja kasutamine ei avalda negatiivset mõju keskkonnale ega inimese tervisele.

Biolagunevate jäätmetega seotud lakkamise määrused

- Biolagunevatest jäätmetest komposti tootmise nõuded
- Nõuded biolagunevatest jäätmetest biogaasi tootmisel tekkiva kääritusjäägi kohta
- Reoveesetest toote valmistamise nõuded

Määruste nõuete täitmine on vabatahtlik.

Biolagunevate jäätmete määruste nõuded

- Jäätmete sortimisele;
- jäätmete käitluskohta vastuvõtmisele;
- jäätmete käitluskohale;
- jäätmete käitlemisele;
- toote hoiule panemisele;
- tootja enesekontrollisüsteemile ja arvestuse pidamisele;
- toote nõuetele vastavuse hindamisele (sertifitseerimine ja proovide võtmine);
- toote kohta avaldatavale teabele.

Biolagunevate jäätmete sortimine ja vastuvõtmine käitluskohta

- Jäätmed tuleb sortida tekkekohas ja vältida kogumisel nende segunemist muude jäätmetega.
- Vajadusel võib järelsortida, selle kohta peetakse eraldi arvestust.
- Jäätmete vastuvõtmisel visuaalne saadetise kontroll. Saadetise vastuvõtmisest võib keelduda, kui see sisaldab mittesobilikke jäätmeid. Keeldumine dokumenteeritakse.
- Dokumenteeritakse ka vastuvõetud jäätmed (nt jäätmeliigi kood ja nimetus, kogus, üleandja, kuupäev jm).

Nõuded käitluskohale

- Käitluskoht peab olema:
 - 1) ümbritsetud taraga;
 - 2) varustatud valveseadmetega või ööpäevaringse valvega;
 - 3) vettpidava pinnakattega;
 - 4) nõrgvee ja sademevee kogumise süsteemiga.
- Nõrgvesi ja jäätmetega kokku puutunud sademevesi kogutakse ja vajadusel puhastatakse (vastavalt veeseaduse nõuetele).
- Tuleb vältida keskkonnahäiringuid.

Käitlemise nõuded

- Tuleb tagada toimiv kompostimine või kääritamine.
- Kompostimise korral sätestatud temperatuurid ja viibeajad, mis tuleb tagada.
- Loomsete kõrvalsaaduste kompostimisel ja kääritamisel tuleb järgida ka loomsete kõrvalsaaduste alaste õigusaktide nõudeid.
- Komposti järelvalmimisele nõuded.
- Nõuded tootmisel dokumenteeritava teabe kohta.

Enesekontrollisüsteem

- Tootja peab kohaldama enesekontrollisüsteemi, mis võib olla osa üldisest kvaliteedijuhtimisest, kui see on vastavuses kvaliteedijuhtimis- või keskkonnajuhtimissüsteemide standarditega.
- Enesekontrollisüsteemi kirjeldamiseks koostatakse enesekontrolliplaan, milles märgitakse andmed tootja tegevuse ja tehnoloogilise protsessi kontrollimise abinõude kohta.

Sertifitseerimine

- Tootmise korraldust kontrollib ning toote ohutust ja kvaliteeti hindab akrediteeritud sertifitseerimisasutus.
- Pärast sertifitseerimist kord aastas kontroll. Probleemide ilmnemisel suurendatakse kontrollimiste arvu.
- Proove võtab sertifitseerimisasutus.
- Ohutus- ja kvaliteedinäitajate hindamiseks vajalikud katsed ja mõõtmised teeb selleks akrediteeritud labor.

Toote kohta avaldatav teave

- Tootja nimi, registrikood ja aadress;
- (komposti nimetus, mis iseloomustab seda toodet);
- toote kogus;
- peamiste (vähemalt üle 5% massist) jäätmeliikide koodinumbrid ja nimetused, millest toode on toodetud;
- kvaliteedinäitajad, mis on nimetatud määruse lisas;
- viide määrusele;
- sertifikaadi number;
- soovitusel toote hoidmiseks;
- toote soovituslik kasutusala ja suhteline kasutatav kogus vastavalt toote omadustele;
- kasutusjuhised.

Ohutus- ja kvaliteedinäitajad

- Komposti ohutus- ja kvaliteedinäitajad
- Kääritusjäägi ohutus- ja kvaliteedinäitajad

Kokkuvõtteks

- Sertifitseerimine on vabatahtlik.
- Sertifitseeritud kompostil on pädeva asutuse antud kvaliteedigarantii.
- Sertifitseeritud kompost on kontrollitud moel valmistatud lubatud ja eraldi kogutud lähteainetest.
- Sertifitseeritud komposti kasutamiseks ei pea omama jäätmeluba ega keskkonnakompleksluba.
- Kui kompost on jäätmerežiimis, peab olema selle kasutamiseks jäätmeluba või keskkonnakompleksluba.

Reoveesette määruse nõuded

- Reoveesette käitlemise nõuded;
- reoveesetega koos käideldavate jäätmete sortimise nõuded;
- nõuded käitluskohale;
- nõuded jäätmete vastuvõtmisele käitluskohta;
- proovide võtmine käideldud reoveesetest;
- toote hoiustamise ja märgistamise nõuded;
- tootja enesekontrollisüsteemile ja arvestuse pidamisele;
- toote nõuetele vastavuse hindamisele (sertifitseerimine);
- toote kohta avaldatavale teabele;
- toote kasutamisele.

Olmereoveesete ja toode

- Olmereoveesete on asulareovee käitlemisel tekkinud sete.
- Asulareovesi on olmereovesi või ühiskanalisatsiooni juhitud olme- või tööstusreovee segu. Asulareoveeks loetakse ka tööstusreovesi, mida ühiskanalisatsiooni ei juhita, kuid mis ei sisalda ohtlikke aineid veeseaduse § 26⁵ lõike 3 tähenduses.
- Reoveesetest või reoveesetest ja biolagunevatest jäätmetest valmistatud toode on kompost, kääritusjääk või muu saadus, nagu biosüsi, kuivatussaadus või tuhk.

Reoveesette käitlemise nõuded

- Reoveesetet on lubatud käidelda koos biolagunevate jäätmetega, mis on loetletud määruse lisas 1.
- Loomsete kõrvalsaaduste käitlemisel tuleb järgida ka loomsete kõrvalsaaduste alaste õigusaktide nõudeid.
- Nõuded tootmisel dokumenteeritava teabe kohta.

Reoveesetega käideldavate jäätmete sortimine

- Jäätmed tuleb sortida tekkekohas ja vältida segunemist muude jäätmetega.
- Vajadusel võib järelsortida, selle kohta peetakse eraldi arvestust.

Nõuded käitluskohale

- Käitluskoht peab olema ümbritsetud piirdega.
- Jäätmete ladustamisala, jäätmete töötlemisala, reoveesette kompostimisala ja toote hoiustamisala peab olema varustatud nõrgvee ja sademevee kogumise süsteemiga ning vettpidava pinnakattega.
- Jäätmete töötlemisala peab olema varustatud reoveesette käitlemise tehnoloogia kohase tehnikaga.
- Vedelat reoveesetest valmistatud toodet tuleb hoida käitluskohas paiknevas hoidlas, mis vastab veeseaduses sõnniku- ja virtsahoidlatele kehtestatud veekaitse nõuetele.

Jäätmete vastuvõtmine käitluskohta

- Ladustusalale võetakse vastu vaid määruse lisas 1 nimetatud jäätmeid. Jäätmed ei tohi seguneda muude jäätmete, ainete ja materjalidega.
- Vajaduse korral kontrollib settekäitleja väljastpoolt reoveepuhastit saabuvat jäätmete saadetist. Kui see sisaldab mittesobilikke jäätmeid, on õigus saadetisest keelduda. Keeldumine dokumenteeritakse.
- Dokumenteeritakse käideldava reoveesette andmed ja ka vastuvõetud saadetiste andmed. Vastu võetud jäätmete kogus tuleb kaaluda ja dokumenteerida tonnides.
- Käitluskohta vastu võetud jäätmeid hoitakse võimaluse korral eraldi jäätmeliikide kaupa.
- Käitluskohas peetakse pidevat arvestust vastu võetud jäätmete ladustamise ja otse käitlusesse suunatud jäätmete kohta tonnides, sealhulgas eraldi ladustatud jäätmekoguste liigilise koostise ja saabumisaja kohta.

Enesekontrollisüsteem

- Tootja peab kohaldama enesekontrollisüsteemi, mis võib olla osa üldisest kvaliteedijuhtimisest, kui see on vastavuses kvaliteedijuhtimis- või keskkonnajuhtimissüsteemide standarditega.
- Enesekontrollisüsteemi kirjeldamiseks koostatakse enesekontrolliplaan, milles märgitakse andmed tootja tegevuse ja tehnoloogilise protsessi kontrollimise abinõude kohta.

Sertifitseerimine

- Tootmise korraldust kontrollib ning toote ohutust ja kvaliteeti hindab akrediteeritud sertifitseerimisasutus.
- Pärast sertifitseerimist kord aastas kontroll. Probleemide ilmnemisel suurendatakse kontrollimiste arvu.
- Proove võtab sertifitseerimisasutus.
- Ohutus- ja kvaliteedinäitajate hindamiseks vajalikud katsed ja mõõtmised teeb selleks akrediteeritud labor.

Toote kohta avaldatav teave

- Tootja nimi, registrikood ja aadress;
- toote kogus;
- peamiste (vähemalt üle 5% massist) jäätmeliikide koodinumbrid ja nimetused, millest toode on toodetud;
- tugiainete sisaldus, liigid ja kogus;
- kvaliteedinäitajad, mis on nimetatud määruse lisas;
- viide määrusele;
- sertifikaadi number;
- soovitusel toote hoidmiseks;
- toote kasutuskohad ja kasutustingimused määruse § 20 järgi;
- võimalikud ohud vale kasutusviisi korral.

Toote kasutamine

- Reoveesetest valmistatud toote kasutamiskohad on järgmised:
 - 1) **põllumajandusmaal**, mida kasutatakse põllumajandustoodete tootmiseks ja lühikese raieringiga madalmetsa kasvatamiseks;
 - 2) **haljastuses** kõrg- või madalhaljastuse rajamiseks või selle parandamiseks haljasaladel ja haljasvööndites;
 - 3) **rekultiveerimisel** maavara kaevandamisega rikutud maa-ala või mõnel teisel viisil rikutud maa-ala korrastamiseks või taaskasutamiseks ettevalmistamisel või prügilate katmiseks.
- Maal, kus on kasutatud reoveesetest valmistatud toodet, **ei tohi**:
 - 1) aasta jooksul pärast laotamist kasvatada köögivilja- või marjakultuure ning ravim- või maitsetaimi;
 - 2) kahe kuu jooksul pärast laotamist karjatada loomi või varuda loomasööta.

Ohutus- ja kvaliteedinäitajad

- Ohutusnõuded ja kvaliteedipiirväärtused

Jäätmerežiimis kasutamine

- Keskkonnaministri 30.12.2002 määrus nr 78

„Reoveesette põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel kasutamise nõuded“

- Määrus reguleerib reoveesette kasutamist põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel, et vältida selle kahjulikku mõju pinna- ja põhjaveele, mullale, taimedele, loomade ja inimeste tervisele.

Jäätmerežiimis kasutamine

- Kasutada võib ainult töödeldud ehk stabiliseeritud setet.
- Sete on töödeldud ehk stabiliseeritud määruse tähenduses, kui selles sisalduv orgaaniline aine on pinna- ja põhjaveele, mullale, taimedele, loomade ja inimese tervisele ohutuks muudetud vähemalt ühe nimetatud toimingu abil:
 - 1) aeroobne või anaeroobne stabiliseerimine, sealhulgas kompostimine;
 - 2) keemiline või termiline töötlemine;
 - 3) settes sisalduva orgaanilise aine mineraliseerimine punktides 1–2 loetlemata viisidel.
- Reguleeritud on setteproovide võtmine ja analüüsimine.

Jäätmerežiimis kasutamine

- Sette kasutamine antud määruse tähenduses on sette maapinnale laotamine või pinnasesse viimine.
- Kasutuskohad on:
 - 1) põllumajandusmaal põllumajandustoodete tootmiseks ja lühikese raieringiga madalmetsa kasvatamiseks;
 - 2) Haljastuses kõrg- või madalhaljastuse rajamiseks või selle parandamiseks haljasaladel ja haljasvööndites;
 - 3) rekultiveerimisel maavara kaevandamisega rikunud maa-ala või mõnel teisel viisil rikunud maa-ala korrastamiseks või taaskasutamiseks ettevalmistamisel või prügilate katmiseks.

Jäätmerežiimis kasutamine

- Kasutada ei tohi setet, mis ületab sätestatud raskmetallide piirväärtusi.
- Kasutada ei tohi setet, mis eraldatakse reoveest, kus ohtlike ainete sisaldus ületab kalendriaasta jooksul keskkonnaministri 16. oktoobri 2003. a määruse nr 75 “Nõuete kehtestamine ühiskanalisatsiooni juhitavate ohtlike ainete kohta” nõudeid, v.a loetletud raskmetallide osas.
- Raskmetallide piirväärtused on seatud ka mullale, kus setet kasutatakse.
- Maa-aladel, kus mulla pH > 5 ja ≤ 6 , võib kasutada ainult lubjaga stabiliseeritud setet.
- Piirangud mulda viidavatele kümne aasta keskmistele raskmetallikogustele hektari kohta.
- Maa peale laotatud stabiliseeritud sete tuleb viia mulda või katta mullaga kahe ööpäeva jooksul pärast laotamise algust.

Jäätmerežiimis kasutamine

- Sette hügieniseerimise tulemusena on settes sisalduvate haigusttekitavate patogeenide piirnormid:
 - 1) *Esherichia coli* alla 1000 PMÜ ühe grammi töödeldud sette märgkaalu kohta;
 - 2) mitte üle 1 helmintide muna 10 grammi töödeldud sette märgkaalu kohta.
- Maal, kus kasvatatakse köögivilja- või marjakultuure ning ravim- või maitsetaimi, on sette kasutamine keelatud.
- Maal, kuhu on laotatud setet, ei tohi:
 - 1) aasta jooksul pärast laotamist kasvatada köögiviljakultuure ning ravim- või maitsetaimi toiduks või söödaks;
 - 2) kahe kuu jooksul pärast laotamist karjatada loomi või varuda loomasööta.

Jäätmerežiimis kasutamine

- Sette kasutaja on kohustatud:
 - 1) pidama sette kasutamise kohta päevikut või kandma andmed põlluraamatusse;
 - 2) esitama sette kasutamiseks andjale kirjalikult oma andmed ja andmed sette kasutamise kohta;
 - 3) säilitama sette kasutamise kohta peetud päevikut kümme aastat.

Jäätmerežiimis kasutamine

- Sette kasutamiseks andja on kohustatud:
 - 1) pidama päevikut sette töötlemise ja kasutamiseks andmise kohta;
 - 2) esitama jäätmeandja andjale iga aasta 1. veebruariks päevikusse kantud andmed paberkandjal või elektrooniliselt;
 - 3) andma sette kasutajale dokumendi, kuhu on märgitud sette töötlusviis ning analüüsiandmed;
 - 4) säilitama päevikut kümme aastat.

Kokkuvõtteks

- Reoveesetest valmistatud toote sertifitseerimine on vabatahtlik.
- Sertifitseeritud tootel on pädeva asutuse antud kvaliteedigarantii ning see on valmistatud kontrollitud moel lubatud lähteainetest.
- Sertifitseeritud toote kasutamiseks ei pea omama registreerimistõendit, jäätmeluba ega keskkonnakompleksluba.
- Kui reoveesete on jäätmerežiimis, peab olema selle kasutamiseks registreerimistõend, jäätmeluba või keskkonnakompleksluba.

KESKKONNAMINISTEERIUM

Aitäh!

Kristel Murumaa
Kristel.Murumaa@envir.ee